

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового
інституту міжнародних відносин
імені Б.Д. Гаврилишина
Людмила ГАВРИЛЮК-ЄНСЕН

«29» 08 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор Навчально-наукового
інституту новітніх освітніх
технологій
Святослав ПИГЕЛЬ

«29» 08 2025 р.

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-
педагогічної роботи
Віктор ОСТРОВЕРХОВ

«29» 08 2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «МІЖНАРОДНІ БІРЖОВІ РИНКИ»

Ступінь вищої освіти

бакалавр

Галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

Спеціальність

292 «Міжнародні економічні відносини»

Освітньо-професійна програма

Міжнародний бізнес

Кафедра міжнародних економічних відносин

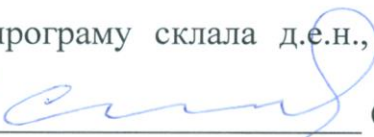
Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичні (год.)	ІРС (год.)	Тренінг	Самостійна. робота (год.)	Разом (год.)	Екзамен (сем.)
Денна	3	6	46	30	5	10	59	150	6
Заочна	3	6	8	4	—	—	138	150	6

29.08.2025
[Signature]

Тернопіль – 2025

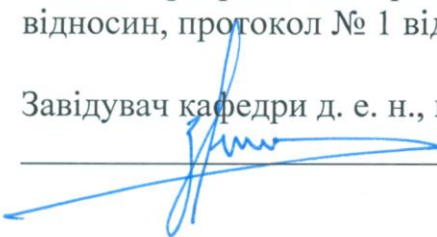
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра «Міжнародні економічні відносини» галузі знань 29 «Міжнародні відносини» спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини», затвердженої Вченою радою ЗУНУ (протокол № 10 від 23.06. 2023 р.)

Робоча програму склала д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин

Олена СОХАЦЬКА

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин, протокол № 1 від 26.08.2024 р.

Завідувач кафедри д. е. н., професор

Роман ЗВАРИЧ

Гарант ОПП доцент кафедри міжнародних економічних відносин

Оксана МИГАЛЬ

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «МІЖНАРОДНІ БІРЖОВІ РИНКИ»

1. Опис дисципліни «МІЖНАРОДНІ БІРЖОВІ РИНКИ»

Дисципліна – Міжнародні біржові ринки	Галузь знань/спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів – 5	Галузь знань (шифр, найменування) – 29 «міжнародні відносини»	Статус дисципліни: обов'язкова дисципліна циклу професійної підготовки
Кількість залікових модулів – 5	Спеціальність 292 «міжнародні економічні відносини» Освітньо - професійна програма «Міжнародний бізнес»	Рік підготовки: денна – 3, заочна – 3 Семестр: денна – 6, заочна -6
Кількість змістових модулів – 3	Ступінь вищої освіти – перший (бакалаврський)	Лекції – 46 (денна), 8 (заочна) Практичні заняття – 30 (денна), 4 (заочна)
Загальна кількість годин - 150		Самостійна робота – Денна -59, Заочна - 138 Тренінг -10 год. Індивідуальна робота – 5
Тижневих годин – 10, з них аудиторних – 5		Вид підсумкового контролю: екзамен

2. Мета і завдання дисципліни «Міжнародні біржові ринки»

2.1. Мета вивчення дисципліни.

Метою дисципліни «Міжнародні біржові ринки» є формування системи знань та практичних навичок укладання біржових контрактів на міжнародних ф'ючерсних, фондових та валютних біржах з метою отримання доходів та хеджування цінових ризиків при здійсненні основної економічної діяльності.

2.2. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Міжнародні біржові ринки» є вивчення діяльності сучасних міжнародних ф'ючерсних бірж, методів котирування біржових цін на основні біржові товари та фінансові інструменти, опанування технологіями укладання біржових спекулятивних та хеджевих угод, системи маржевої торгівлі, прийомами та методами фундаментального та технічного аналізу біржових цін та курсів.

Завдання лекційних занять:

- зміст основних категорій дисципліни, її предмет, метод та задачі;
- еволюцію форм біржової торгівлі;
- тенденції, фактори і основні напрямки системи організації бірж;
- законодавча базу створення та механізм функціонування бірж;
- класифікацію бірж та їх основні характеристики;
- органи управління і структурні підрозділи товарних бірж;
- принципи і основні поняття біржової торгівлі;

- асортимент біржових товарів і принципи формування товарної системи біржових товарів;
 - основні види біржових контрактів та їх характеристики.
- Завдання практичних занять.

Студенти повинні вміти:

- здійснювати пошук фінансової інформації та правильно її інтерпретувати;
- здійснювати відбір брокера;
- організувати діяльність брокерської фірми;
- укладати біржові контракти;
- визначати результати біржової торгівлі

2.3. Найменування унікальних компетентностей ОПП «Міжнародний бізнес», формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

- **(СК 21)** здатність проводити економічну діагностику міжнародних біржових ринків та формулювати за її результатами обґрунтовані адресні пропозиції щодо хеджування цінкових та курсових ризиків або запровадження торгівлі біржовими контрактами як додаткового бізнесу.

2.4. Програмні результати навчання:

- **(ПРН 29)** Обґрунтовувати вибір і застосовувати біржові контракти для хеджування цінкових та курсових ризиків зовнішньоекономічної діяльності.

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль I. Теоретичні засади біржової справи у глобальному економічному просторі

Тема 1. Суть біржі та її економічна природа

Роль та місце біржі в економіці. Поняття терміну „біржа” та його значення. Суть біржі та її економічна природа. Поняття організованого ринку. Біржа - елемент ринку чистої конкуренції. Основні функції та характерні ознаки біржової торгівлі. Види бірж.

Тема 2. Еволюція біржової торгівлі

Історія формування бірж у Європі, Великобританії та США. Розвиток бірж у дореволюційній Росії. Становлення строкового біржового ринку. Суть строкових біржових угод. Становлення біржової торгівлі в Україні. Особливості функціонування бірж в Україні на початку ХХІ століття.

Тема 3. Біржовий товар

Класифікація біржових товарів. Основні біржові товари та їх характеристика: сільськогосподарська сировина, лісові товари та продукти їх переробки. Промислова сировина. Фінансові інструменти: цінні папери, відсоткові ставки, валюта, похідні фінансові інструменти, гібриди, синтетичні комбінації. Види біржових контрактів.

Тема 4. Сучасні міжнародні біржові ринки

Суть ф'ючерсного контракту. Характеристика ф'ючерсного контракту. Типи біржових замовлень на укладання ф'ючерсних контрактів. Основні риси та функції ф'ючерсної торгівлі. Характеристика біржової мережі Заходу. Новітні тенденції на міжнародних біржових ринках.

Тема 5. Основні теорії функціонування ф'ючерсних ринків

Природа строкових складових (ф'ючерсних) товарних та фінансових ринків. Стан дослідження ф'ючерсних ринків в Україні. Еволюція розвитку основних економічних теорій ф'ючерсних ринків. Сучасні теорії міжнародних ф'ючерсних ринків.

Тема 6. Концепція ціноутворення на ф'ючерсних ринках

Формування ф'ючерсних та майбутніх спотових цін. Процес ціноутворення на ф'ючерсних ринках. Модель ціноутворення ф'ючерсного контракту. Роль спекулянтів та хеджерів для процесів прогнозування майбутніх спотових курсів валют та страхування курсових ризиків за допомогою ф'ючерсних контрактів з валютою. Сучасні концепції ціноутворення на ф'ючерсних ринках.

Тема 7. Фундаментальний аналіз біржових цін та курсів.

Суть фундаментального аналізу. Методика фундаментального аналізу. Фундаментальний аналіз на сировинних ф'ючерсних ринках. Офіційне котирування біржових цін та курсів. Особливості здійснення фундаментального аналізу на фондових ринках. Основні методи оцінки інвестиційних якостей цінних паперів. Етапи фундаментального аналізу ф'ючерсних ринків.

Тема 8. Технічний аналіз ф'ючерсних цін.

Суть технічного аналізу. Засоби технічного аналізу: графіки біржових цін, метод дотримання тренду, аналіз характеру ринку, структурні теорії. Графічний метод відрізків – барів та „японських свічок”. Основні фігури технічного аналізу. Трендові індикатори та осцилятори. Аналіз показників обсягів торгів. Структурні теорії технічного аналізу

Змістовий модуль 2. Організаційні аспекти біржової справи

Тема 9. Учасники біржових операцій

Створення товарної біржі. Принципи організації. Засновники та члени бірж. Їх права та обов'язки. Категорії членства. Учасники біржових сесій. Дилери – трейдери. Брокери. Спекулянти, арбітражери, хеджери. Сутність і види брокерської діяльності. Функції брокерів. Правове регулювання брокерської діяльності. Основні документи біржових брокерів.

Тема 10. Організація біржових торгів.

Організаційна структура управління біржею. Основні групи робочих органів біржі. Типова організаційна структура управління біржею. Компетенції вищих органів управління біржі. Основні підрозділи біржі. Порядок укладання біржових угод. Методи проведення біржових торгів. Організація діяльності брокерської фірми. Фронт – офіс та бек – офіс. Система ведення рахунків клієнтів. Звітність щодо виконання наказів

Тема 11. Кліринг та система розрахунків за біржовими угодами

Суть біржового клірингу. Кільцевий метод обліку біржових операцій. Історія становлення біржових клірингових установ. Особливості функціонування клірингових установ ф'ючерсних бірж. Функції заміщення кліринговою палатою сторін ф'ючерсного контракту. Маржа у ф'ючерській торгівлі. Забезпечення додаткових гарантій розрахункової установи. Гарантійний та додатковий фонди. Переваги клірингової установи при здійсненні розрахунків за біржовими контрактами.

Тема 12. Процедура поставки за біржовими контрактами

Економічна функція поставки за ф'ючерсними контрактами. Система нотисів та складських варіантів. Організація процедури поставки за ф'ючерсними контрактами. Час поставки. Рух коштів на ф'ючерському рахунку. Особливості поставки за ф'ючерсними контрактами з фінансовими інструментами.

Тема 13. Електронний трейдинг – сучасна технологія біржової торгівлі.

Історія становлення електронної біржової торгівлі. Основні системи електронної біржової торгівлі. Розвиток біржового електронного трейдингу в Україні. Електронна біржа. Три види ринкової інформації. Проведення операцій в електронному трейдингу. Програмне забезпечення електронної біржової торгівлі. Електронний трейдинг на ринку FOREX.

Тема 14. Державне регулювання біржової торгівлі

Суть та значення державного регулювання біржової торгівлі. Основні моделі державного регулювання біржової торгівлі. Регулювання ф'ючерсної торгівлі у США. Державне регулювання ф'ючерсного ринку у Європі та Азії. Державне регулювання біржової торгівлі в Україні.

Змістовий модуль 3. Основи ф'ючерсної та опціонної торгівлі

Тема 15. Товарний ф'ючерсний контракт як інвестиційний інструмент міжнародних біржових ринків

Товарні ф'ючерси як фінансові інструменти. Котирування товарних ф'ючерсів. Ф'ючерсна ціна. Порядок укладання та виконання ф'ючерсних контрактів. Основні етапи технологічного процесу укладання біржових ф'ючерсних контрактів. Основні балансові рівняння фінансових розрахунків за ф'ючерсними контрактами.

Тема 16. Торгівля опціонами

Суть опціонів та їх характеристика. Котирування опціонів. Товарні опціони. Часова та внутрішня вартість опціонів. Основні стратегії з товарними опціонами: вертикальні,

горизонтальні, конверсійні, обернені, дельта – нейтральні. Опціони з фінансовими інструментами. Моделі оцінки опціонів.

Суть та види фінансових ф'ючерсів. Методи котирування фінансових ф'ючерсів. Відсоткові фінансові ф'ючерси. Контракти на індекси фондових бірж. Ф'ючерсні контракти з валютою.

Тема 18. Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках

Економічна суть біржової спекуляції. Історія становлення біржової спекуляції. Види біржової спекуляції. Види біржових спекулянтів. спекулятивні стратегії із застосуванням ф'ючерсних контрактів. Спекулятивні стратегії з опціонами. Діяльність спекулянтів на сучасних біржових ф'ючерсних ринках.

Тема 19. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі.

Суть та основні характеристики хеджування. Основні види хеджування. Досконале хеджування цінових ризиків на ринках сільськогосподарської сировини. Здійснення хеджевих операцій з урахуванням реальних ситуацій на ринку. Особливості хеджування цінових ризиків на ринку реальних товарів. Хеджування курсових ризиків фінансових інструментів.

Тема 20. Перспективи становлення ф'ючерсних ринків в Україні.

Створення умов для становлення ф'ючерсних ринків сировини. Шляхи становлення ф'ючерсних ринків в Україні. Ф'ючерсні та опціонні контракти на Індекс українських акцій. Концепція організації біржового сільськогосподарського ринку.

4. Структура залікових кредитів з дисципліни «МІЖНАРОДНІ БІРЖОВІ РИНКИ» (денна форма навчання)

Теми			Кількість годин			
	Лекції	Практичні заняття	Тренінг	Самостійна робота	ІРС	Контрольні заходи
Змістовий модуль 1. Теоретичні засади біржової справи						
Тема 1. Суть біржі та її економічна природа.	2	2		2	-	опитування
Тема 2. Еволюція біржової торгівлі	2			2	-	
Тема 3. Біржовий товар	2	2	2	2	-	задачі
Тема 4. Сучасні міжнародні біржові ринки	4	2		2	2	тести
Тема 5. Основні теорії функціонування ф'ючерсних ринків	2	-		2	-	
Тема 6. Концепція ціноутворення на ф'ючерсних ринках	2	-			-	
Тема 7. Фундаментальний аналіз біржових цін та курсів	4	2		4	-	тести
Тема 8. Технічний аналіз ф'ючерсних цін	4	2		4	-	Робота на торговельних демоверсіях
Змістовий модуль 2. Організаційні аспекти біржової справи						
Тема 9. Учасники біржових операцій	2	2	2	2	-	Демоверсія торгівлі
Тема 10. Організація біржових торгів	2	2	6	2	-	Укладання договору на брокерське обслуговування
Тема 11. Кліринг та система	2	2		2	-	задачі

розрахунків за біржовими угодами						
Тема 12. Процедура постачання за біржовими контрактами	2	2		2	-	задачі
Тема 13. Електронний трейдинг – сучасна технологія біржової торгівлі.	2	2		2	2	Торгівля на електронних демOVERсіях
Тема 14. Державне регулювання біржової торгівлі	2			2	-	тести
Змістовий модуль 3. Основи ф'ючерсної та опціонної торгівлі						
Тема 15. Товарний ф'ючерсний контракт як інвестиційний інструмент біржового ринку	2	2		2	-	задачі
Тема 16. Торгівля опціонами	2	2		4	-	задачі
Тема 17. Фінансові ф'ючерси.	2	2		2	-	задачі
Тема 18. Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках	2	2		5	-	тести
Тема 19. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі.	2	2		4	1	задачі
Тема 20. Перспективи становлення ф'ючерсних ринків в Україні	2			2	-	
Тренінг						задачі
Разом 150	46	30	10	59	5	

(заочна форма навчання)

Теми	<i>Кількість годин</i>		
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Тема 1. Суть біржі та її економічна природа.	2		6
Тема 2. Еволюція біржової торгівлі	-	-	6
Тема 3. Біржовий товар	2	2	6
Тема 4. Сучасні міжнародні біржові ринки		2	6
Тема 5. Основні теорії функціонування ф'ючерсних ринків	-	-	7
Тема 6. Концепція ціноутворення на ф'ючерсних ринках	-	-	7
Тема 7. Фундаментальний аналіз біржових цін та курсів	-	-	7
Тема 8. Технічний аналіз ф'ючерсних цін	-	-	8
Тема 9. Учасники біржових операцій		-	8
Тема 10. Організація біржових торгів		-	8
Тема 11. Кліринг та система розрахунків за біржовими угодами	-	-	8
Тема 12. Процедура постачання за біржовими контрактами		-	8
Тема 13. Електронний трейдинг – сучасна технологія біржової торгівлі.	-	-	8
Тема 14. Державне регулювання біржової торгівлі	-	-	8
Тема 15. Товарний ф'ючерсний контракт як інвестиційний інструмент біржового ринку	2		6
Тема 16. Торгівля опціонами	2		6

Тема 17. Фінансові ф'ючерси.	-	-	8
Тема 18. Біржова спекуляція на ф'ючерських ринках	-	-	8
Тема 19. Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі.			7
Тема 20. Перспективи становлення ф'ючерських ринків в Україні	-	-	6
Разом	8	4	138

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття №1

Тема: Суть біржі та її економічна природа.

Мета: визначити роль та місце біржі в економіці, поняття терміну «біржа» та його значення; розглянути суть біржі та її економічну природу, поняття організованого ринку; визначити основні функції та характерні ознаки біржової торгівлі, види бірж та їх класифікацію.

Питання для обговорення:

1. Роль та місце біржі в економіці
2. Суть біржі та її економічна природа
3. Функції та характерні ознаки біржової торгівлі
4. Види бірж

Практичне заняття №2

Тема: Біржовий товар.

Мета: розглянути класифікацію біржових товарів, ознайомитися з основними біржовими товарами та їх характеристиками, розглянути види біржових контрактів.

Питання для обговорення:

1. Класифікація біржових товарів.
2. Основні біржові товари та їх характеристика.
3. Види біржових контрактів.

Практичне заняття №3

Сучасні міжнародні біржові ринки

Мета: розглянути та вивчити структуру ф'ючерсного контракту, ознайомитися із основними рисами ф'ючерсної торгівлі, вивчити новітні тенденції на міжнародних біржових ринках.

Питання для обговорення:

1. Характеристика ф'ючерсного контракту
2. Основні риси ф'ючерсної торгівлі
3. Характеристика біржової мережі світу
4. Новітні тенденції на міжнародних біржових ринках

Практичне заняття №4.

Тема: Фундаментальний аналіз біржових цін та курсів.

Мета: розглянути суть і методику проведення фундаментального аналізу; ознайомитися з офіційним котируванням біржових цін та курсів; дослідити основні методи оцінки інвестиційних якостей цінних паперів та етапи фундаментального аналізу ф'ючерських ринків. розглянути основні засоби технічного аналізу; навчитись використовувати графічний метод відрізків – барів та «японських свічок», осцилятори; розглянути аналіз показників обсягів торгів.

Питання для обговорення:

1. Суть фундаментального аналізу
2. Особливості здійснення фундаментального аналізу на фондових ринках
3. Фундаментальний аналіз на ф'ючерських ринках
4. Фундаментальний аналіз валютного ринку

Практичне заняття №5

Тема: Технічний аналіз ф'ючерських цін.

Питання для обговорення:

1. Суть технічного аналізу
2. Засоби технічного аналізу
3. Методи дотримання тренду
4. Основні фігури технічного аналізу
5. Трендові індикатори та осцилятори
6. Аналіз показників обсягів торгівлі
7. Структурні теорії технічного аналізу

Практичне заняття №6

Тема: Учасники біржових операцій.

Мета: визначити етапи створення товарної біржі та принципи її організації; засновників та членів бірж, їх права та обов'язки. категорії членства; розглянути сутність і види брокерської діяльності; ознайомитися з порядком укладання біржових угод.

Питання для обговорення:

1. Створення товарної біржі. Принципи організації.
2. Засновники та члени бірж. Їх права та обов'язки. Категорії членства.
3. Учасники біржових сесій. Дилери – трейдери. Брокери. Спекулянти, арбітражери, хеджери.
4. Сутність і види брокерської діяльності. Функції брокерів. Правове регулювання брокерської діяльності. Основні документи біржових брокерів.
5. Організаційна структура управління біржою.

Практичне заняття №7

Тема: Організація біржових торгів.

Мета: ознайомитися з порядком укладання біржових угод.

Питання для обговорення:

1. Основні групи робочих органів біржі. Основні підрозділи біржі.
2. Порядок укладання біржових угод.
3. Методи проведення біржових торгів.
4. Організація діяльності брокерської фірми. Фронт – офіс та бек – офіс.
5. Система ведення рахунків клієнтів. Звітність щодо виконання наказів клієнтів.

Практичне заняття №8

Тема: Кліринг та система розрахунків за біржовими угодами.

Мета: розглянути суть біржового клірингу та кільцевого методу обліку біржових операцій;

Питання для обговорення:

1. Суть біржового клірингу. Кільцевий метод обліку біржових операцій.
2. Особливості функціонування клірингових установ ф'ючерсних бірж.
3. Функції заміщення кліринговою палатою сторін ф'ючерсного контракту.
4. Переваги клірингової установи при здійсненні розрахунків за біржовими контрактами.

Практичне заняття №9

Тема : Процедура постачання за ф'ючерсними контрактами

Мета: Ознайомитися з процедурою перетворення ф'ючерсного контракту на спотовий

Питання для обговорення:

1. Економічна функція постачання за ф'ючерсними контрактами.
2. Система нотисів та складських варантів.
3. Організація процедури поставки за ф'ючерсними контрактами. Час поставки.
4. Рух коштів на ф'ючерсному рахунку.
2. Система нотисів та складських варантів.
3. Організація процедури поставки за ф'ючерсними контрактами. Час поставки.
4. Рух коштів на ф'ючерсному рахунку.

Практичне заняття №10.

Тема: Електронний трейдинг – сучасна технологія біржової торгівлі

Мета: Опанувати навички електронного біржового трейдингу

Питання для обговорення:

1. Які біржові електронні платформи ви знаєте?

2. Що таке система Globex CMEGROUP?
3. Вибір демоверсії та пробна торгівля

Практичне заняття №11

Тема: Товарний ф'ючерсний контракт як інвестиційний інструмент біржового ринку.

Мета: визначити суть товарного ф'ючерсу; розглянути особливості котирувань товарних ф'ючерсів; навчитись проводити розрахунки прибутковості/збитковості за операціями з товарними ф'ючерсами.

Питання для обговорення:

1. Товарні ф'ючерси як фінансові інструменти.
2. Котирування товарних ф'ючерсів. Ф'ючерсна ціна.
3. Порядок укладання та виконання ф'ючерсних контрактів. Основні етапи технологічного процесу укладання біржових ф'ючерсних контрактів.
4. Основні балансові рівняння фінансових розрахунків за ф'ючерсними контрактами.

Практичне заняття №12

Тема: Торгівля опціонами.

Мета: визначити суть опціону; розглянути особливості котирувань опціонів; навчитись проводити розрахунки прибутковості/збитковості за операціями з опціонами.

Питання для обговорення:

1. Суть опціонів та їх характеристика.
2. Котирування опціонів.
3. Товарні опціони.
4. Часова та внутрішня вартість опціонів.
5. Основні стратегії з товарними опціонами: вертикальні, горизонтальні, конверсійні, обернені, дельта – нейтральні.
6. Опціони з фінансовими інструментами.
7. Моделі оцінки опціонів.

Практичне заняття №13

Тема: Фінансові ф'ючерси. **Мета:** визначити суть фінансового ф'ючерсу; розглянути особливості котирувань фінансових ф'ючерсів; навчитись проводити розрахунки прибутковості/збитковості за операціями з фінансовими ф'ючерсами; **Питання для обговорення:**

1. Суть та види фінансових ф'ючерсів.
2. Методи котирування фінансових ф'ючерсів Відсоткові фінансові ф'ючерси.
3. Контракти на індекси фондових бірж.
4. Ф'ючерсні контракти з валютою.

Практичне заняття №14

Тема: Біржова спекуляція на ф'ючерсних ринках

Мета: Опанувати сутність біржової спекуляції

Питання на обговорення:

1. Види біржових спекулянтів. Бики та ведмеді. Позиційна спекуляція
2. Спекуляція на різниці в цінах
3. Економічна сутність біржової спекуляції.

Практичне заняття №15

Тема: Хеджування цінових та курсових ризиків за допомогою ф'ючерсної торгівлі.

Мета : розглянути суть та основні характеристики хеджування, основні види хеджування.

Питання для обговорення:

1. Суть та основні характеристики хеджування. Основні види хеджування.
2. Досконале хеджування цінових ризиків на ринках сільськогосподарської сировини.
3. Здійснення хеджевих операцій з урахуванням реальних ситуацій на ринку.
4. Особливості хеджування цінових ризиків на ринку реальних товарів.
5. Хеджування курсових ризиків фінансових інструментів

6. Самостійна робота

Самостійна робота студентів з дисципліни «Міжнародні біржові ринки» полягає у засвоєнні студентом навчального матеріалу в час, вільний від обов'язкових занять та без участі викладача передбачає особистісну орієнтовану організацію самоосвіти студента. Для даної дисципліни студенти готують два есе та презентацію їх на консультаціях.

№ п/п	Тематика
1	Забезпечення додаткових фінансових гарантій розрахункової палати.
2	Економічна функція поставки за ф'ючерсними контрактами.
3	Організація процедури поставки за ф'ючерсними контрактами.
4	Поставка за ф'ючерсними контрактами з фінансовими інструментами.
5	Суть та значення державного регулювання біржової торгівлі.
6	Процедура лістингу на фондових біржах.
7	Біржові котирування.
8	Будова операційної зали біржі.
9	Суть та завдання фундаментального та технічного аналізу.
10	Акції, облігації – їх ознаки та особливості.
11	Суть та значення векселя та депозитного сертифікату.
12	Еволюція біржової торгівлі.
13	Поняття похідних цінних паперів.
14	Характеристика ф'ючерсного контракту.
15	Суть ф'ючерсної торгівлі.
16	Основні риси ф'ючерсної торгівлі.
17	Особливості та відмінності угод спот та форвард.
18	Товарні ф'ючерси як фінансові інструменти.
19	Порядок укладання та виконання ф'ючерсних контрактів.
20	Арбітраж на реальному та ф'ючерсному ринку.
21	Використання ф'ючерсних контрактів при плануванні виробництва та збуту.
22	Суть опціонів та їх характеристика.
23	Товарні опціони.
24	Основні стратегії з товарними опціонами.
25	Опціони з фінансовими інструментами.
26	Операції з опціонами на ф'ючерсних ринках.
27	Види опціонів.
28	Взаємовідносини з розрахунковою установою біржі у покупця та продавця опціонів.
29	Особливості котирування опціонів.
30	Суть та види фінансових ф'ючерсів.
31	Відсоткові фінансові ф'ючерси.
32	Контракти на індекси фондових бірж.
33	Ф'ючерсні контракти з валютою.
34	Економічна суть біржової спекуляції.
35	Спекуляція ф'ючерсами.
36	Особливості та відмінності ф'ючерсного, форвардного та опціонного контракту.
37	Суть хеджування.
38	Техніка здійснення операцій хеджування.
39	Хеджування купівлею.
40	Хеджування продажем.
41	Хеджування за допомогою ф'ючерсних контрактів та опціонів.
42	Спекуляція опціонами.
	Разом: 59 год

7. Тренінг з дисципліни

Тематика: «Котирування ф'ючерсних контрактів»

Порядок проведення:

1. Використовуючи котирування ф'ючерсних контрактів на сайті світових бірж необхідно зробити аналіз біржових цін за певним товаром (товар та місяць поставки за ф'ючерсним контрактом вибирається студентом у відповідності з списком залікової відомості (від 1 до 30, а з 30 номера - відрахунок починається знову), а саме: а) визначити напрям цінового тренду; б) визначити діапазон цінових коливань; в) визначити вартість маржевого внеску; г) визначити мінімальну кількість капіталу для відкриття 10 ф'ючерсних позицій; д) визначити можливі внески в брокерську фірму; е) порахувати якою була середня ціна ф'ючерсного контракту станом на четверте травня; ж) порахувати вартість одиниці ф'ючерсного контракту у вітчизняних одиницях виміру.
2. На біржах України знайти біржову ціну на даний товар на українському ринку (за відсутністю біржової, можна використати ціну позабіржового ринку) та порівняти її з ціною світового біржового ринку. Зробити висновок.

8. Критерії оцінювання

В процесі вивчення дисципліни «Міжнародні біржові ринки» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента за 100-бальною шкалою:

- поточне тестування та опитування;
- залікове модульне тестування ;
- тренінг;
- письмові роботи з питань, винесених на самостійне опрацювання та їх презентація.
- письмовий екзамен.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Міжнародні біржові ринки» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової модулів.:

Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3	Модуль 4	Модуль 5
20%	20%	20%	20%	5%	15%	40%
Поточний контроль	Модульний контроль	Поточний контроль	Модульний контроль	Тренінг	Самостійна робота	Екзамен
Поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (кожен здобувач має бути оціненим не рідше ніж раз за два заняття. Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0» при визначенні	Модульний контроль проводиться на 7 тижні навчання у системі Moodle у вигляді письмової роботи по 1-10 темах	Поточне оцінювання визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час занять (кожен здобувач має бути оціненим не рідше ніж раз за два заняття. Пропуски практичних занять обов'язково відпрацьовуються в години консультацій, в іншому випадку вони вважаються оцінкою «0» при визначенні середнього арифметичного.	Письмова робота Модульний контроль проводиться на 15 тижні навчання у системі Moodle у вигляді письмової роботи по 10-20 темах	Визначається як середнє арифметичне з оцінок, отриманих під час тренінгу	Визначається як середнє арифметичне з оцінок за реферат з визначеного питання з переліку та їх презентацій. Оцінювання відбувається під час консультацій впродовж 2-14 тижнів навчання	Тестові завдання (5 тестів по 5 балів) тах 25 балів. Теоретичне питання - тах 25 балів Задача тах 50 балів

середнього арифметичного. Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком поточне оцінювання здійснюється під час консультацій, та шляхом виконання завдань в системі Moodle		Для здобувачів, які навчаються за індивідуальним графіком поточне оцінювання здійснюється під час консультацій, та шляхом виконання завдань в системі Moodle				
--	--	--	--	--	--	--

КРИТЕРІЇ

Поточне опитування під час заняття:

90–100 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його викладає під час відповідей, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань;

75–89 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки;

65–74 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом та викладає його основний зміст, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки;

60–64 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності;

1–59 балів – не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст теоретичних питань. Підсумкова оцінка за поточне опитування кожного модуля визначається як середнє арифметичне оцінок, отриманих під час занять в межах кожного модуля.

Тренінг:

90–100 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно самостійно та аргументовано його використовує під час виконання завдань тренінгу, виявляє творчий підхід до виконання завдань; у разі виконання групового завдання звертається увага на участь кожного студента.

75–89 балів – достатньо повно володіє навчальним матеріалом, але при виконанні окремих завдань тренінгу не вистачає достатньої глибини та аргументації його використання, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки, загалом виявляє творчий підхід до виконання завдань;

65–74 бали – в цілому володіє навчальним матеріалом та загалом його використовує при виконанні завдань тренінгу, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускаючи при цьому суттєві неточності та помилки, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;

60–64 бали – не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його використовує, недостатньо розкриває зміст завдань тренінгу, допускаючи при цьому суттєві неточності, не виявляє творчого підходу до виконання завдань;

1–59 – не володіє навчальним матеріалом, не розкриває зміст завдань тренінгу, не бере участі у колективних завданнях під час проведення тренінгу.

Самостійна робота:

90–100 балів – зміст самостійної роботи повністю відповідає встановленим вимогам, містить елементи самостійного дослідження, свідчить про високий рівень опанування навчального матеріалу, здобувач на високому рівні виявляє творчий підхід до виконання завдань;

75–89 балів – зміст самостійної роботи в основному відповідає встановленим вимогам, можуть бути несуттєві недопрацювання за окремими завданнями, свідчить про належний рівень опанування навчального матеріалу, здобувач належно виявляє творчий підхід до виконання завдань;

60–74 балів – поставлені завдання виконані на недостатньому рівні; наведені авторські напрацювання є загальними і слабо обґрунтованими, свідчать про недостатній рівень опанування навчального матеріалу; здобувач припускається значних помилок у виконанні завдань, в окремих моментах виявляє творчий підхід до виконання завдань;

1–59 балів – завдання практично не виконані; відсутні авторські напрацювання; грубі помилки у вирішенні завдань роботи, що свідчать про низький рівень опанування навчального матеріалу; здобувач не виявляє творчого підходу до виконання завдань.

Модульна робота, екзамен – види контролю, при яких засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу оцінюється від 0 до 100 балів як сума балів за виконані завдання.

Екзаменаційний білет складається із: тестів: 10 тестів, за правильну відповідь на кожен із яких студент може отримати 2 бали, що в підсумку дає максимально 20 балів;

2 бали – на тест надано правильну відповідь. задач (практичних завдань):

Задача, за розв’язання якої здобувач може отримати від 0 до 50 балів;

31–50 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, правильно розв’язує практичне завдання і інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність виконання.

16–30 балів – у достатньому обсязі володіє навчальним матеріалом, правильно розв’язує практичне завдання, але на додаткові контрольні запитання відсутня повна відповідь, допускає несуттєві неточності та фрагментарно (без аргументації) інтерпретує отримані результати, демонструє самостійність виконання.

1–15 балів – не в повному обсязі володіє матеріалом, фрагментарно розв’язує практичне завдання, допускає суттєві неточності, поверхнево його викладає, недостатньо розкриває зміст поставлених питань. теоретичного (проблемного) питання:

1 теоретичне питання, за відповідь на яке студент може отримати від 0 до 30 балів.

15–30 балів – у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, всебічно, самостійно та аргументовано його викладає під час відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст завдання.

1–14 балів – в цілому володіє навчальним матеріалом, але не в повному обсязі, фрагментарно (без аргументації та обґрунтування) його викладає, недостатньо розкриває зміст завдання, допускаючи при цьому суттєві неточності, відповіді на запитання нечіткі.

Шкала оцінювання:

За шкалою ЗУНУ	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
85–89	добре	B (дуже добре)
75–84		C (добре)
65–74	задовільно	D (задовільно)
60–64		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов’язковим повторним курсом)

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1	Електронний варіант лекцій	1-20
2	PowerPoint презентації лекцій	1-20
3	Демоверсії електронних торгів на світових та вітчизняних біржах, мобільні застосунки для торгівлі на ринках FOREX та криптовалют MetaTrader, платформа CTrader, Quik, Netinvestor для роботи з ф'ючерсами, акціями, облігаціями; TRANSAQ — для роботи з цінними паперами	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

1. Про товарні біржі. Закон України 1956-XII 05 від 08.2021 [1587-IX](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text)
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1956-12#Text>
2. Господарський кодекс України 436-IV від 06.10.2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
3. Податковий кодекс України 2755-VI від 01.08.2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
4. Цивільний кодекс України 435-IV від 28.10.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#Text>
5. Про акціонерні товариства: Закон України 514-VI від 06.10.2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17#Text>
6. Про банки і банківську діяльність: Закон України 2121-III, від 05.08.2021.
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text>
7. Про державне регулювання ринку капіталів та організованих товарних ринків: Закон України 448/96-ВР від 05.08.2021. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text>
8. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII. Дата оновлення: 18.12.2017. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
9. Про інститути спільного інвестування: Закон України 5080-VI від 01.07.2021
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5080-17#Text>
10. Про інвестиційну діяльність Закон України 1560-XII, від 01.07.2021
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12>
11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення залучення інвестицій та запровадження нових фінансових інструментів Закон України 738-IX від 19.06.2020 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/738-20#Text>
12. Про фінансовий лізинг Закон України 201-IX, від 04.02.2021
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1201-20#Text>
13. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 № 2664-III. № 1349-IX від 19.03.2021, ВВР, 2021, № 24, ст.205 - вводиться в дію з 14.07.2021 № 1591-IX від 30.06.2021 –«Про платіжні послуги» вводиться в дію з 01.08.2022
14. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки: Закон України від 23.02.2006 № 738-IX від 19.06.2020 Із змінами, внесеними згідно із Законом № 1587-IX від 30.06.2021 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#Text>
15. Висновок до проекту Закону України від 05.02.2018 № 7183 Про обіг криптовалюти в Україні <https://ips.ligazakon.net/document/XH5JJ00A?an=3>
16. Фундаментальний та технічний аналізи міжнародних ринків. Електронний підручник. Тернопіль: ЗУНУ. 2022. 307с. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/46103>
17. Біржова справа: Підручник за науковою редакцією О.М. Сохацької. Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр «Економічна думка. 3 видання (змінене та доповнене) ТНЕУ:2014. 655с.
18. Енергетичні реалії Четвертої промислової революції. Четверта промислова революція: зміна напрямів міжнародних інвестиційних потоків: моногр./ за науковою редакцією д.е.н., проф. А.І. Крисоватого та д.е.н., проф. Сохацької О.М. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. 478с.
19. Iryna Bashynska, Olena Sokhatska, Tetiana Stepanova, Marina Malanchuk, Sergii Rybianets, Oksana Sobol. Modelling the Risks of International Trade Contracts International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering (IJITEE) ISSN: 2278-3075, Volume-8 Issue-11, September 2019. <https://www.ijitee.org/wp-content/uploads/papers/v8i11/K23130981119.pdf> (SCOPUS)
20. Олена Сохацька, Ольга Кухтин Сучасні тенденції віртуалізації світового фондового ринку. Вісник ТНЕУ. №4. 2020. С.77-91 DOI: <https://doi.org/10.35774/visnyk2020.04.077>
21. 5. Сохацька О.М. Глобальний біржовий ринок зерна: нові завдання України в умовах

- війни з Росією. Економіка і суспільство. 2022. №45 URL: <https://economyandsoseity.in.ua/index.php/journal/article/view/2004> DOI:10.32782/2022-45-95
22. Panasyuk V., Sokhatska O. Financial Instruments in the World in Ukraine: Accounting and Analytical Concepts. Socio-Economic and Management Concepts /Monograph. International Science Group. Boston (USA). 2021. P.18-27. DOI 10.46299/ISG.2021.MONO.ECON.I
23. Сохацька О.М. Біржі і війна: українські паралелі і український кейс. Інноваційна економіка. №4 (92). 2022 <http://inneco.org/index.php/inneco.ua/article/view/963/1042>
24. Сохацька О.М. Панасюк В.М. Нова енергетична модель повоєнної України: розподілена генерація та біржовий ринок електроенергії Економічний аналіз. Vol. 32, №4 (2022). DOI:10.35774/econa <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/article/view/2856>
25. Robert A Jarrow and Introduction To Derivative Securities, Financial Markets, And Risk Management, An (Second Edition) (May 16, 2019) 772p.
26. Matthew F. Dixon, Igor Halperin, Paul Bilokon Machine Learning in Finance From Theory to Practice(eBook) Springer Nature Swizerland Chicago, Brookline, London. 2020. DOI.org/10.10007/978-3-030-41068-1
27. James Chen, Gordon Scott(2022) What Is a Commodities Exchange? How It Works and Types URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/commoditiesexchange.asp>
28. Futures and Commodities Trading URL: <https://www.investopedia.com/futures-commodities-trading-4689669>
29. <https://www.cftc.gov/LawRegulation/CommodityExchangeAct/index.htm>
30. <https://www.londonstockexchange.com/>
31. NYSE: The New York Stock Exchange <https://www.nyse.com>
32. <https://www.cmegroup.com/>